tiles, structural ceramics, and iron artefacts and tools. It is possible to assign the hazelnuts, walnuts, and acorns, the shells of which were discovered in the bottom layers, to a separate group of finds. A huge quantity of bone material was collected during the excavation.

It is necessary to distinguish several finds, which are unique in Klaipėda's archaeological material: a bronze book corner (Fig. 9), a bronze pin (Fig. 7), a 1510 Sigismund I the Old silver half groat (Fig. 12), a lead spoon plated with a copper alloy (Fig. 13), a fragment of a thin piece of antler with a woman's figure (Fig. 8), shards of stained window glass (Figs. 10–11), and a cap made of wool felt (Fig. 15). Ordinary iron artefacts were also found next to them (Fig. 14)

Thus, the excavation supplied valuable information about the quarter's mid-16th – 19th-century development, the construction of the buildings, and the everyday life of the city's residents.

Ieva Masiulienė

Tyrinėjimai Tiltų g. 26A

2007 m. Klaipėdoje, sklype Tiltų g. 26A, vykdyti archeologiniai tyrinėjimai. Tyrinėtas sklypas patenka į senamiesčio su priemiesčiais teritoriją (NKVR unikalus kodas 27077), jis yra buvusio Odų g. (vėliau Frydricho) priemiesčio P dalyje (1 pav.). Archeologinių tyrinėjimų tikslas buvo ištirti būsimo pastato vietą ir nustatyti archeologinių sluoksnių vertę. Sklypas PV ribojasi su Šaltkalvių g. ir priklauso dabartinio „Friedricho pasažo" pastatų kompleksui (unikalus kodas 1188), kuris susiformavo dar XIX a. antroje pusėje. Pats sklype stovėjęs pastatas neišliko.

Istoriniai duomenys. Teritorijoje į PR nuo Senosios Danės kūrėsi Odų gatvelės rajonas, minimas 1539–1540 m. mokesčių mokėtojų sąrašuose pavadinimu Odų gatvelė (*Ledergassen*) (D. Elertas, Odų gatvelė – Odų gatvelės priemiestis – Friedrichstadtas, *Klaipėdos visuomenės ir miesto struktūros. AHUK*, Klaipėda, 2005, t. XI, p. 147). Manoma, kad pavadinimas kilęs nuo čia veikusios odų raugyklos. Nėra tiksliai žinoma, kurioje vietoje yra buvusi Odų g., J. Zembrickis nurodo, kad raugyklos buvo greta Danės atšakos (J. Zembrickis, Klaipėdos karališkojo Prūsijos jūrų ir prekybos miesto istorija, *Klaipėda*, 2002, t. 1, p. 75). Senosios Danės vagos liekanos aptiktos į ŠV nuo Didžiojo Vandens g., todėl kai kurie tyrinėtojai Odų gatvelės vietą sieja su Didžiojo Vandens g. Priemiestyje miestiečių žemės buvo įteisintos 1571 m., kai hercogas Albrechtas Frydrichas padovanojo jas miestui (D. Elertas, Odų gatvelė – Odų gatvelės priemiestis – Friedrichstadtas *Klaipėdos visuomenės ir miesto struktūros. AHUK*, Klaipėda, 2005 t. XI, p. 148). Priemiesčio V dalis priklausė pilies valdai, čia apsigyveno pilies tarnautojai ir kariai, o R dalyje buvo vykdoma ūkinė veikla (daržai, sandėliai). Aukštesnėse vietose (dalis priemiesčio teritorijos buvo pelkėta, yra žinomi du didesni tvenkiniai ties Daržų g. ir Aukštosios g. sankryža bei ties Tiltų g., Grįžgatvio ir Daržų g. sankryža) kūrėsi kvartalai, kuriuose apsigyveno žvejai, įvairūs amatininkai, karčemininkai. Priemiesčio teritorijos ribos nusistovėjo tik XVII a. pradžioje supylus bastionus. Sparčiai besivystančiam Odų rajonui 1693 m. buvo suteikta privilegija, pagal kurią jis gavo Frydricho miesto vardą. Kiek vėliau, 1722 m., priemiestis buvo prijungtas prie miesto (J. Tatoris, *Senoji Klaipėda. Urbanistinė raida ir architektūra iki 1939 metų*, V., 1994, p. 45), o

1 pav. Klaipėdos senamiestis su priemiesčiais bei tyrinėjimų vieta: 1 – senamiestis, 2 – Odų gatvelės rajonas (Frydricho priemiestis), 3 – Krūmamiestis, 4 – Mažoji Vitė, 5 – Didžioji Vitė. I. Masiulienės brėž.

Fig. 1. Klaipėda old town and suburbs and the excavation site: 1 – the old town, 2 – the Odų street district (Friedrich suburb), 3 – Krūmamiestis, 4 – Mažoji Vitė, 5 – Didžioji Vitė.

juos skyrusi Senoji Danė XVIII a. pradžioje užpilta.

Archeologiniai duomenys. XVI a. istoriniuose šaltiniuose minimos Odų gatvelės ar odos raugyklos vietos iki šiol archeologinių tyrimų metu nepavyko aptikti, tačiau ankstyviausi, XVI a. pradžios, daržų sluoksniai užfiksuoti greta Daržų ir Grįžgatvio g. (J. Genys, Žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai Klaipėdoje, Grįžgatvio gatvė 4, 6. Ataskaita. 1997, *LIIR*, f. 1, b. 3024; E. Paleckis, Daržų gatvė 8 Klaipėdoje. Žvalgomųjų archeologinių darbų ataskaita. 1985, *LIIR*, f. 1, b. 1479). Dabartinės turgavietės teritorijoje buvo aptikti XVI a. miesto kapinių, kuriose, matyt, laidoti ir Odų gatvelės rajono gyventojai, sluoksniai (V. Žulkus, Tualeto Turgaus a. Klaipėdoje statyba. Archeologiniai tyrinėjimai 1979 m., *LIIR*, f. 1, b. 738). Pirmieji užstatymo pėdsakai aptikti prie Tiltų g., čia rasti medinio pastato fragmentai su XVI a. pabaigos – XVII a. pradžios būdinga keramika (V. Žulkus, Pergalės 26 Klaipėdoje. Archeologinių tyrimo darbų ata-

2 pav. Plotas 1 iš iš ŠR pusės. I. Masiulienės nuotr.
Fig. 2. Area 1 from the NE.

3 pav. Plotas 2 iš ŠR pusės. I. Masiulienės nuotr.
Fig. 3. Area 2 from the NE.

skaita. Klaipėda, 1974, *MLIM*, Pg. m. 8269). Remiantis archeologinių tyrinėjimų duomenimis, priemiestis intensyviai pradėtas apgyvendinti tik nuo XVII a. pradžios – vidurio, šio laikotarpio užstatymo liekanų rasta greta Šaltkalvių, Daržų, Aukštosios, Mažosios ir Didžiojo Vandens gatvėse.

Greta sklypo vykdyti archeologiniai tyrinėjimai rodo, kad teritorija prie Šaltkalvių gatvės pradėta apgyvendinti nuo XVII a. pradžios (E. Paleckis, Klaipėdos senamiesčio kvartalas 173. Archeologinių tyrimų ataskaita. 1980, *LIIR*, f. 1, b. 913).

Archeologiniai tyrimai. Sklypas buvo padalytas į dvi dalis, pirma tirtas 4x7 m dydžio plotas 1 sklypo ŠV dalyje, vėliau tokio pat dydžio plotas 2 sklypo PR dalyje.

Ploto 1 (2 pav.) paviršiaus aukščiai yra H_{abs} 3,56–3,75 m Baltijos aukščių sistemoje. Nuvalius buitines ir statybines šių dienų atliekas, plote atsidengė maišytos žemės su griuvenomis sluoksnis bei trys pastato vidinės (?) sienos ar pamatų fragmentai. Siena mūryta iš raudonų plytų ir akmenų, rištų kalkių skiediniu. Apie 70–80 cm storio sluoksnis su griuvenomis bei XVII–XIX a. radiniais supiltas, matyt, niveliuojant sklypą namo statybai XIX a. antroje pusėje. Kasant giliau užfiksuotas pilkos – rudos žemės sluoksnis su labai fragmentiškais XVII a. radiniais. Sluoksnis buvo apie 20 cm storio, tačiau arčiau Šaltkalvių g. jis nukastas statant pastatą. Po kultūriniu sluoksniu prasidėjo pilko – rudo smėlio degėsingas sluoksnis, jame radinių neaptikta. Smėlio sluoksnio storis apie 40–50 cm, jis supiltas aukštinant sklypą, kadangi žemiau yra buvęs drėgnas durpingos žemės 20–30 cm storio sluoksnis. Šiame sluoksnyje buvo aptiktas tik keramikos fragmentėlis bei dangtelis iš tošies. Giliau prasidėjo maišytas šlyno su durpinga žeme sluoksnis, pereinantis į vientisą pilkos spalvos šlyno įžemį, kurio paviršiaus H_{abs} 1,96 m.

Ploto 2 (3 pav.) paviršiaus aukščiai yra H_{abs} 3,83–4,00 m Baltijos aukščių sistemoje. Plote 20 cm gylyje nuo žemės paviršiaus atsidengė netašytų, vietomis apdegusių akmenų grindinys, kurio pirmame plote nebuvo. Ploto R dalyje grindinys buvo išardytas, kadangi panaudojant buvusio pastato plytas įrengta ūkinė duobė. Joje buvo surinkta didelė kolekcija sovietinio laikotarpio stiklo taros ir įvairių buities atliekų, taip pat ūkinėje duobėje rasta 1952 m. kapeika. Prie ploto PR sienelės grindinio lygyje atsidengė raudonų plytų ir akmenų, rištų kalkių skiediniu, sienos fragmentas. Pastato pamatai mūryti iš akmenų, sudėtų dviem eilėmis, o tarpai užpildyti plytų nuolaužomis. Po grindiniu pamatų lygyje tęsėsi apie 1,2 m storio maišytos žemės su griuvenomis ir XVII–XIX a. radiniais sluoksnis. Šiame plote XVII a. kultūrinio sluoksnio neužfiksuota, kadangi jis sunaikintas statant pastatą XIX a. antroje pusėje. Po griuvenų sluoksniu prasidėjo apie 30 cm storio smėlio niveliacinis sluoksnis. Dar žemiau prasidėjo vientisas durpių sluoksnis, tik jis plonesnis nei plote 1 (storis apie 10–15 cm). Šio durpių sluoksnio mėginys paimtas paleobotaniniams tyrimams ir perduotas į Lietuvos geologijos ir geografijos institutą (tyrimus vykdo dr. D. Kisielienė ir dr. M. Stančikaitė). Plote tyrimai baigti pasiekus maišytą durpių ir šlyno sluoksnį, kurio pabaiga užfiksuota H_{abs} 2,28–2,34 m. Žemiau prasideda pilko šlyno įžemis.

Radiniai. Plotuose 1 ir 2 surinkti 523 radiniai. Didžiąją jų dalį sudaro buitinės keramikos fragmentai, mažiau koklių liekanų, stiklo butelių ir indų duženų, kaolino pypkių kotelių ir galvučių fragmentų, kaulo ruošinių bei geležinių vinių.

0 5 cm

4 pav. XVII a. keramikinis dirbinys (žvakidė?) iš ploto 1. I. Masiulienės nuotr.

Fig. 4. A 17th-century ceramic artefact (a candlestick?) from area 1.

0 1 cm

5 pav. XVII a. Riomerio stiklo taurelė iš ploto 1. I. Masiulienės nuotr.

Fig. 5. A 17th-century Roemer wineglass from area 1.

0 1 cm

6 pav. Monetos iš ploto 1: 1 – 166? m. Jono Kazimiero šilingo falsifikatas 2 – 1665–1666 m. Jono Kazimiero šilingas, 3 – 163? m. Gustavo II Adolfo šilingas. I. Masiulienės nuotr.

Fig. 6. The coins from area 1: 1 – a counterfeit 166? John II Casimir shilling, 2 – a 1665–1666 John II Casimir shilling, 3 – a 163? Gustav II Adolf shilling.

0 5 cm

7 pav. XVI a. pabaigos (?) – XVII a. pradžios tošinis dangtelis iš ploto 1. I. Masiulienės nuotr.

Fig. 7. The late 16th (?) – early 17th-century bark lid from area 1.

Vertingiausi radiniai rasti plote 1, rudos – pilkos žemės kultūriniame sluoksnyje, pagal radinius datuojamame XVII a. Reikia paminėti dirbinį, kurio paskirtis nėra pakankamai aiški. Spėjama, kad jis susijęs su apšvietimu, primena žvakidę – molis raudonas, išorinė pusė dengta žalia glazūra, dugno skersmuo – 11 cm, viename dirbinio šone, apačioje ties dugnu yra trikampė išpjova (4 pav.). Indo viršutinė dalis nuskilusi, tačiau šalia rastos dvi molio plokštelės su skylutėmis, spėjama, nuo viršutinės dalies. Tame pačiame sluoksnyje rastas taurelės apatinės dalies fragmentas (5 pav.). Stiklas skaidrus, švelnaus melsvo atspalvio, pasidengęs patina. Taurelės padelis reljefiškai rievėtas, jo skersmuo – 3,5 cm. Taurelės šonai dekoruoti lašo formos lipdiniais, būdingais Riomerio stiklo dirbiniams. Taurelė datuojama XVII a. Tokio tipo taurelės yra gana retas radinys Klaipėdos archeologinėje medžiagoje. Plote 1, rudos – pilkos žemės sluoksnyje rastos trys monetos (6 pav.), kurias identifikavo E. Remecas. Pirmoji moneta yra 166? m. Jono Kazimiero šilingo falsifikatas (Lenkija), antroji moneta kaldinta Vilniuje (1665–1666 m. Jono Kazimiero LDK šilingas), trečioji – 163? m. Gustavo II Adolfo Rygos šilingas.

Plote 1 durpingos žemės sluoksnio paviršiuje buvo rastas 27 cm skersmens, 2–3 mm storio dangtelis iš tošies (7 pav.). Dangtelis konservuotas LDM P. Gudyno restauravimo centre. Kadangi daugiau radinių šiame sluoksnyje neaptikta, pagal stratigrafiją dangtelį būtų galima datuoti XVII a. pradžia ar net XVI a. pabaiga.

Kaulinė medžiaga. Plotuose 1 ir 2 rasti keli šimtai gyvulių kaulų, kurie buvo perduoti LVA (tyrimus atliko dr. L. Daugnora). Dalis kaulų turi apdirbimo žymių (ruošiniai), kita dalis – maisto atliekos. Ploto 1 XVII a. rudos – pilkos žemės kultūriniame sluoksnyje tarp kaulinės medžiagos vyrauja galvijų kaulai (116 vienetų), mažiau – kiaulės (11 vienetų), vištos (6 vienetai), žąsies (vienas kaulas). Taip pat šiame sluoksnyje buvo aptikti du šuns, vienas briedžio ir vienas šerno kaulas. Dalies kaulinės medžiagos nepavyko identifikuoti (120 vienetų).

Sklypo raida. Archeologiniai tyrinėjimai leidžia daryti tam tikras išvadas apie sklypo raidą. Pirmas užstatymas šiame sklype datuojamas XIX a. antrąja puse, kai formavosi dabartinio „Friedricho pasažo“ pastatų kompleksas, kuriame vyko ūkinė prekybinė veikla. Aptiktas pastatas grįstas lauko akmenimis, matyt, buvo ūkinės paskirties. Spėjama, kad jis sudegė per lokalų gaisrą, nes grindinio akmenys apdegę. XVIII a. pastatai, jei tokie čia buvo, yra sunaikinti statant vėlesnį pastatą. Aptikti XVII a. kultūriniai sluoksniai rodo, kad šioje vietoje galėjo būti kiemas ar ūkinės paskirties zona be užstatymo. Žemiau užfiksuotas niveliacinis smėlio sluoksnis, o po juo durpingos žemės sluoksnis patvirtina, kad ši Odų gatvelės priemiesčio dalis buvo gana drėgna, pelkėta. Durpingas žemės sluoksnis žemėja ir storėja į ŠV pusę. Taigi XVI a. pabaigos pastatams tinkamesnė vieta buvo arčiau svarbesnės Tiltų g., kaip ir parodė ankstesni archeologiniai tyrinėjimai, o teritorija arčiau Šaltkalvių g., matyt, buvo daugiau ūkinės paskirties.

The excavation at Tiltų St. 26A

In 2007 an excavation was conducted on the plot at Tiltų St. 26A in Klaipėda old town (Fig. 1). During it a total area of 70 m², which was divided into 2 areas (1 and 2) (Figs. 2–3), was excavated. Fragments of a building wall

and foundation from the second half of the 19th century were discovered in the excavated area. The building was probably used for storage. The upper layers were levelling fill deposited in erecting the building and contained 17th–19th-century finds (Figs. 4–5). A layer of grey–brown earth, which, on the basis of the finds, can be dated to the 17th century, was uncovered under this layer in area 1. In area 2 this layer had been destroyed in erecting a later building. In both areas a layer of peaty earth without any finds except a bark lid (area 1) (Fig. 7) began below it. This layer shows that the site was marshy. Under the layer of peaty earth, sterile soil that consists of grey potter's clay began about 2 m below the ground surface.

Many sherds of household pottery and animal bones and a smaller number of stove tile sherds were collected at the excavation site. 3 coins, 17th-century shillings (Fig. 6) were discovered in the 17th-century cultural layer in area 1.

The investigation showed that the latest development that survived on the plot is from the second half of the 19th century. At that time a complex of storage – commercial buildings was erected at the site. The earlier 16th–18th-century residential homes were concentrated near the more important Tiltų street while the plot on Šaltkalvių street was used for storage.

Giedrė Piličiauskienė

Žvalgomieji tyrimai H. Manto g. 19

2007 m. liepos mėnesį UAB „Archeologiniai tyrimai" atliko žvalgomuosius tyrimus Klaipėdoje, sklype H. Manto g. 19 (1 pav.). 800 m^2 dydžio sklypas yra senamiesčio urbanistinėje zonoje (U16). Archeologinių tyrimų metu maždaug 170 m^2 dydžio teritoriją sklypo R dalyje užėmė dviejų aukštų pastatas, o likusi sklypo dalis buvo neužstatyta, tačiau paversta gretimame sklype vykstančių statybų aikštele. Šioje Klaipėdos vietoje sparčiai kyla nauji pastatai, bus užstatytas ir šis sklypas. Prieš pradedant statybos darbus sklype numatyta atlikti archeologinius žvalgomuosius tyrimus.

Pagal išlikusius senuosius miesto planus, dabartinės H. Manto g. V pakraštyje XVIII a. buvusios kelios sodybos, o priemiestis intensyviai kūrėsi tik XIX a. 1860 m. plane dabartinių S. Daukanto ir H. Manto g. sankryžos ŠV dalis bei H. Manto g. V pusė jau užstatytos. Ties Liepojos vartais (S. Daukanto ir H. Manto g. sankryža) yra buvusios nusikaltėlių kapinės, tačiau tiksli jų vieta nežinoma (žr. J. Tatoris, *Senoji Klaipėda. Urbanistinė raida ir architektūra iki 1939 metų,* V., 1994, p. 107). Anksčiau vykusių archeologinių tyrimų metu šioje Klaipėdos dalyje nepavyko aptikti XX a. nesuardyto kultūrinio sluoksnio ir ankstesnių nei XIX a. radinių. 2005 m. sklype H. Manto g. 31 žvalgymų metu aptikti tik XX a. sluoksniai (žr. *ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 475). Panašūs buvo ir 2006 m. Pievų Tako g. vykdytų žvalgomųjų tyrimų rezultatai (tyrėja I. Masiulienė).

Tyrimų metu buvo iškasti du 2x2 m dydžio šurfai. ***Šurfas 1*** buvo iškastas pailgo sklypo V gale. Jo vidurio koordinatės LKS 94 koordinačių sistemoje: X – 319564,98 ir Y – 6179433,17. Beveik iš karto po statybininkų užpilto betono sluoksniu šioje vietoje pasirodė lauko riedulių eilė – gyvenamojo pastato pamatai. Akmenys neskaldyti, buvo sukrauti bent dviem aukštais ir surišti gelsvos spalvos kalkių skiediniu. Mūro plotis – 40 cm. Akme-